

Opis źródła:

Przemówienie prezydenta USA Ronalda Reagana w Berlinie Zachodnim z dnia 12 czerwca 1987 roku uważane jest za ważny krok na drodze do zakończenia zimnej wojny. Pretekstem samej wizyty były obchody 750-lecia Berlina. Najważniejszą częścią przemówienia był apel przywódcy Zachodu (Rolanda Reagana) – prezydenta USA do przywódcy Wschodu – sekretarza generalnego KC KZPR (Michaiła Gorbaczowa) o zburzenie muru berlińskiego (co miało doprowadzić do końca zimnej wojny przez upadek żelaznej kurtyny).

Miejsce wydania:

http://muzeumprzemowien.pl/#/entry/YZ4ishUAACYAr_MM

https://www.youtube.com/watch?v=5MDFX-dNtsM&ab_channel=ReaganFoundation

<https://catalog.archives.gov/id/198491>

Miejsce przechowywania źródła:

Fragmety dokumentu znajdowały się w National Archives and Records Administration w Waszyngtonie (USA)

Tekst źródła:

Dziękuję bardzo!

Panie Kanclerzu Kohl!

Panie Burmistrzu Diepgen!

Panie i Panowie!

[...]

Za mną stoi mur, który otacza wolne sektory tego miasta, część rozległego systemu barier, które dzielą cały kontynent europejski. Od Bałtyku na południe te bariery przecinają Niemcy, tworząc otwartą ranę z drutu kolczastego, betonu, wybiegów dla psów i wież strażniczych. Dalej na południe, może być ona mniej widoczna, nie ma tam żadnej oczywistej ściany. Ale przez cały czas stoją tam uzbrojeni strażnicy i ustawione są punkty kontrolne to samo – ograniczenie prawa do podróżowania, instrument służący nakładaniu na zwykłych ludzi, mężczyzn i kobiety, woli totalitarnego państwa. Jednak to właśnie tutaj, w Berlinie, mur wyłania się w sposób najbardziej widoczny. Tutaj, przecinając wasze miasto, w miejscu, gdzie zdjęcia zamieszczane w serwisach informacyjnych i ekran telewizyjny wryły ten brutalny podział kontynentu w umyśle świata. Stojąc przed Bramą Brandenburską, każdy człowiek jest Niemcem,

oddzielonym od swoich bliskich. Każdy mężczyzna jest berlińczykiem, zmuszonym patrzeć na bliźnię.

[...]

O tej porze, wiosną w 1945 roku, mieszkańcy Berlina wyszli ze swoich schronów przeciwlotniczych, aby stawić czoła dewastacji. Tysiące mil stąd mieszkańcy Stanów Zjednoczonych zaoferowali pomoc. W 1947 sekretarz stanu – jak pewnie wiecie – George Marshall ogłosił stworzenie czegoś, co przeszło do historii jako plan Marshalla. Przemawiając dokładnie czterdzieści lat temu w tym miesiącu, powiedział: „Nasza polityka jest skierowana nie przeciwko jakemukolwiek krajowi lub doktrynie, ale przeciwko głodowi, ubóstwu, desperacji i chaosowi”.

[...]

Tam, gdzie cztery dekady temu był gruz, dziś w Berlinie Zachodnim jest największa produkcja przemysłowa ze wszystkich miast w Niemczech – tętniące życiem biurowce, piękne domy i mieszkania, dumne aleje, i rozpościerające się trawniki na terenach parkowych. Tam, gdzie kultura miejska wydawała się zniszczona, dziś istnieją dwa wielkie uniwersytety, orkiestry i opera, niezliczone teatry i muzea. Tam, gdzie były braki, dziś jest dostatek – jedzenia, ubrań, samochodów – wspaniałe bogactwo Ku'damm. Od dewastacji, od całkowitej ruiny, wyberlińczycy, na wolności, odbudowaliście miasto, które po raz kolejny plasuje się jako jedno z największych na świecie.

[Śmiech]

W latach pięćdziesiątych Chruszczow przepowiadał: „Pochowamy cię”. Ale dziś na Zachodzie widzimy wolny świat, który osiągnął poziom życia i dobrobyt niespotykany w całej historii ludzkości. W świecie komunistycznym widzimy porażkę, zacofanie technologiczne, spadające standardy zdrowia, nawet brak tego, co najbardziej podstawowe – jedzenia. Nawet dzisiaj Związek Radziecki nadal nie może się wyżywić. Po tych czterech dekadach stoi więc przed całym światem jeden wielki i nieunikniony wniosek: wolność prowadzi do dobrobytu. Wolność zastępuje dawną nienawiść pośród narodów życzliwością i pokojem. Wolność jest zwycięzcą.

A teraz sami Sowieci mogą, w ograniczony sposób, zaczynać rozumieć wagę wolności. Wiele słyszymy z Moskwy o nowej polityce reform i otwartości. Część więźniów politycznych została zwolniona. Niektóre zagraniczne audycje informacyjne nie są już zagłuszane. Niektórym przedsiębiorstwom pozwolono działać z większą wolnością, poza kontrolą państwa. Czy to początek głębokich zmian w państwie sowieckim? Czy są to puste gesty, mające na celu wzbudzenie fałszywych nadziei na Zachodzie lub wzmocnienie systemu sowieckiego bez jego

zmiany? Cieszymy się na zmiany i otwartość, bo wierzymy, że wolność i bezpieczeństwo idą w parze, że powiększenie ludzkiej wolności może tylko wzmocnić sprawę pokoju na świecie.

Jest jeden gest, który Sowieci mogą wykonać, który byłby nie do pomylenia, który posunąłby dramatycznie naprzód sprawę wolności i pokoju. Panie sekretarzu generalny Gorbaczow, jeśli szuka Pan pokoju, jeśli szuka Pan dobrobytu dla Związku Radzieckiego i Europy Wschodniej, jeśli szuka Pan liberalizacji, niech Pan przybędzie pod tę bramę! Panie Gorbaczow, niech Pan otworzy tę bramę! Panie Gorbaczow, niech Pan zburzy ten mur!

Rozumiem strach przed wojną i ból podziału, który dotyka ten kontynent – gwarantuję wam, że mój kraj będzie starał się pomóc przetrwać te obciążenia. Oczywiście my na Zachodzie musimy oprzeć się sowieckiej ekspansji. Musimy więc utrzymać obronę o niespotykanej sile. Ale chcemy pokoju. Dlatego musimy dążyć do zmniejszenia zbrojeń po obu stronach.

[...]

Zapraszam Pana Gorbaczowa: pracujmy nad przybliżeniem wschodniej i zachodniej części miasta do siebie, aby wszyscy mieszkańcy całego Berlina mogli korzystać z dobrodziejstw życia w jednym z wielkich miast świata. Aby otworzyć Berlin jeszcze dalej, na całą Europę, Wschód i Zachód, rozszerzymy niezbędny dostęp do przestrzeni powietrznej tego miasta, znajdując sposoby na komercyjne powietrzne usługi dla Berlina, wygodniejsze, bardziej komfortowe i bardziej ekonomiczne. Patrzymy na dzień, kiedy Berlin Zachodni może stać się jednym z głównych węzłów lotniczych w całej Europie Środkowej.

[...]

Gdy przed chwilą wyjrzałem z Reichstagu, tego ucieleśnienia niemieckiej jedności, zauważyłem słowa namalowane pospiesznie sprayem na ścianie, być może przez młodego berlińczyka: „Ten mur upadnie. Przekonania stają się rzeczywistością”. Tak, w całej Europie ten mur upadnie, bo nie może oprzeć się wierze. Nie może wytrzymać prawdy. Ściana nie może powstrzymać wolności.

I chciałbym, zanim skończę, powiedzieć jedno. Przeczytałem i jestem pytany, odkąd tu jestem o pewne demonstracje przeciwko mojemu przybyciu. Chciałbym powiedzieć tym, którzy demonstrują, tylko jedną rzecz. Zastanawiam się, czy kiedykolwiek uświadomili sobie, że gdyby mieli taki rząd, jakiego najwyraźniej chcą, już nikt nigdy nie byłby w stanie zrobić tego, co oni dziś robią.

Dziękuję i niech Bóg wam wszystkim błogosławi!

Słowniczek pojęć:

Burmistrz Diepgen - Eberhard Diepgen (ur. 13 listopada 1941) – niemiecki polityk, związany z Unią Chrześcijańsko-Demokratyczną (CDU), burmistrz Berlina Zachodniego (1984–1989) oraz Berlina (1991–2001). Patrz: https://pl.wikipedia.org/wiki/Eberhard_Diepgen

Chruszczow - Nikita Siergiejewicz Chruszczow (ur. kwiecień 1894, zm. 11 września 1971) – radziecki polityk, I sekretarz Komitetu Centralnego Komunistycznej Partii Związku Radzieckiego w latach 1953–1964 i premier ZSRR w latach 1958–1964. Patrz: https://pl.wikipedia.org/wiki/Nikita_Chruszczow

George Marshall - George Catlett Marshall (ur. 31 grudnia 1880, zm. 16 października 1959) – amerykański dowódca wojskowy, generał armii, uczestnik I i II wojny światowej, 50. Sekretarz stanu Stanów Zjednoczonych (w latach 1947–1949), sekretarz obrony USA (w latach 1950–1951). Patrz: https://pl.wikipedia.org/wiki/George_Marshall

Gorbaczow - Michaił Siergiejewicz Gorbaczow (ur. 2 marca 1931, zm. 30 sierpnia 2022) – radziecki i rosyjski polityk. Sekretarz Generalny Komitetu Centralnego Komunistycznej Partii Związku Radzieckiego (w latach 1985–1991) oraz przewodniczący Prezydium Rady Najwyższej ZSRR (w latach 1988–1990). Pierwszy i jedyny prezydent ZSRR (w latach 1990–1991). Patrz: https://pl.wikipedia.org/wiki/Michai%C5%82_Gorbaczow

Kanclerz Kohl - Helmut Josef Michael Kohl (ur. 3 kwietnia 1930, zm. 16 czerwca 2017), niemiecki polityk związany z Unią Chrześcijańsko-Demokratyczną (CDU), kanclerz Niemiec w latach 1982-1998. Patrz: https://pl.wikipedia.org/wiki/Helmut_Kohl

Ku'damm - Kurfürstendamm (dosł. Grobla Elektorska) – główna ulica zachodniej części Berlina, położona w okręgu administracyjnym Charlottenburg-Wilmersdorf. Patrz: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Kurf%C3%BCrstendamm>

mur – tu: Mur Berliński

plan Marshalla – (oficjalna nazwa ang. European Recovery Program, pol. Program Odbudowy Europy) - plan Stanów Zjednoczonych mający służyć odbudowie gospodarki krajów Europy Zachodniej po II wojnie światowej. Patrz: https://pl.wikipedia.org/wiki/Plan_Marshalla

Reichstag - siedziba niemieckiego Bundestagu (jednej z izb niemieckiego parlamentu).

Ronald Reagan - Ronald Wilson Reagan (ur. 6 lutego 1911, zm. 5 czerwca 2004) – polityk związany z Partią Republikańską, 40. prezydent Stanów Zjednoczonych w latach 1981-1989. Patrz: https://pl.wikipedia.org/wiki/Ronald_Reagan

Pytania do źródła.

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy):

1. Czemu upadek Muru Berlińskiego miał wpłynąć na zakończenie zimnej wojny?
2. Jakie przykłady podane w tekście świadczą o zmianach w Związku Radzieckim, które ostatecznie doprowadziły do jego rozpadu?
3. Jak w tekście opisana jest żelazna kurtyna?
4. Co, według amerykańskiego prezydenta, jest przykładem przewagi Zachodu na ZSRR?
5. Amerykański polityk w przemówieniu używa wielu niemieckich wtrąceń. Jak myślisz, czemu miały one służyć?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony): pytania dla poziomu podstawowego, a ponadto:

1. Na podstawie tekstu i własnej wiedzy opowiedz, jaki był wpływ planu Marshalla na rozwój państw Europy Zachodniej,
2. Na podstawie tekstu i własnej wiedzy odpowiedz, jak przebiegał wyścig zbrojeń pomiędzy
3. Wschodem i Zachodem. Czemu rozbrojenie było ważną kwestią na arenie międzynarodowej w latach 80. XX wieku?
4. Jakie poglądy mogli mieć demonstrujący przeciwko wizycie Ronalda Regana w Berlinie Zachodnim? Uzasadnij swoją odpowiedź.

Wskazówki:

Przemówienie Ronalda Reagana w Berlinie Zachodnim z dnia 12 czerwca 1987 uważane jest za bardzo istotne. Poza poruszeniem kwestii ograniczenia wyścigu zbrojeń czy podkreślenia wagi i znaczenia Berlina, przywódca USA otwarcie zaapelował do przywódcy ZSRR o zburzenie Muru Berlińskiego i połączenie Berlina w jedno. Obawiano się, czy przemówienie nie będzie zbyt prowokacyjne wobec ZSRR, uznano jednak, że jego wygłoszenie przyniesie więcej pożytku. Przemówienie miało niejako wymiar samospełniającego się proroctwa, co pokazały późniejsze wydarzenia: upadek Muru Berlińskiego i żelaznej kurtyny, jak również rozpad ZSRR.

Literatura pomocnicza:

Bankowicz M., *Ronald Reagan – droga do politycznej wielkości*, w: *Amerykomania : księga jubileuszowa ofiarowana profesorowi Andrzejowi Mani*, pod red. W. Bernackiego i A. Walaszka, T. 2, s. 15-28, Kraków 2012.

Brands H. W., *Regan. Życie*, Warszawa 2019.

Gaddis J. L., *Zimna wojna. Historia podzielonego świata*, Kraków 2007.

Trzecińska-Polus A., Mur berliński jako granica i linia frontu w czasach zimnej wojny, „Pogranicze. Polish Borderlands Studies”, Opole 2018, Vol. 6, s. 11-30. (https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-798c82b3-806d-4230-9ef3-930459b0fca2/c/polus_t6n1.pdf)

Najważniejsze cezury:

1987 rok był bardzo istotny jeśli chodzi o schyłek zimnej wojny. W tym samym roku przywódca ZSRR Michaił Gorbaczow ogłosił program reform gospodarczych o nazwie pieriestrojka. Był to również początek końca wyścigu zbrojeń – coraz bardziej zdecydowanie dążono do rozbrowienia zarówno na Wschodzie, jak i Zachodzie. Jest to czas ważnych wizyt przywódców zachodnich (Margaret Thatcher, George Bush) w Europie Wschodniej (ZSRR, Polska).

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Adrian Kopp